

РИЗИКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ЗМЕНШЕННЯ ЗА УМОВ КЛАСТЕРИЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Розглянуто формування ризиків у підприємницькій діяльності та шляхи їх зменшення в умовах кластеризації регіональної економіки.

Рассмотрено формирование рисков в предпринимательской деятельности и пути их уменьшения в условиях кластеризации региональной экономики.

This paper provides an insight into management of risks in business activities and the ways of their cushioning in the conditions of clustered regional economies.

ризик, регіональна економіка, підприємницька діяльність, кластеризація

Ризики властиві будь-якій підприємницькій діяльності. Згідно з визначенням, підприємницька діяльність — це така діяльність що здійснюється підприємцями за рахунок власних і позикових коштів на свій страх і ризик та за результати якої підприємець несе повну відповідальність перед державою, партнерами, колективом підприємства.

Ризики класифікують за різними ознаками, дотепер немає чітко розробленої системи класифікації ризиків, але найбільш узагальнено класифікація ризиків виглядає таким чином:

- ризики, пов'язані з господарською діяльністю;
- ризики, пов'язані з особистими якостями підприємця (або особи, що ухвалює рішення);
- ризики, пов'язані з браком інформації про стан зовнішнього середовища.

У сучасних умовах розвитку економіки ризики набули глобального характеру, оскільки зміни в економіці одних країн впливають на економіку інших та викликають певні наслідки. Так само зміни в економіці одних регіонів можуть негативно позначитися на економічному становищі інших регіонів, пов'язаних з ними господарськими зв'язками. Окрім того, фактори, що супроводжують ринкову економіку (конкуренція, нестабільність попиту, цін тощо) призводять до невизначеності та непевності в одержанні кінцевого результату.

Серед причин, що викликають ризики, розрізняють зовнішні та внутрішні фактори, які, у свою чергу, поділяють на такі, що можна змінити, та такі, які не підлягають зміні, але їх потрібно брати до уваги. Особливо це стосується інвестиційної діяльності, коли потрібно ухвалювати рішення щодо вкладання активів у той чи інший проект. Якщо інвестори мають альтернативні варіанти вкладень, вони намагаються розподілити наявні кошти таким чином, щоб у випадку сприятливого збігу обставин отримати якомога більше віддачі від ризикованих активів, а у випадку несприятливого — хоча б зберегти вкладені кошти [2].

З метою зменшення ступеня ризику в підприємстві застосовують різні підходи: усунення ризиків (страхування); зменшення ризиків (розподіл, об'єднання ризиків, диверсифікація, хеджування ризику, резервування коштів).

Усім суб'єктам економічної діяльності в ринковій економіці притаманний систематичний ризик, який залежить від загального стану економіки, тому зменшити його ступінь можливо за рахунок диверсифікації пакета інвестицій. Це один з найефективніших шляхів зменшення ступеня ризиків, але він має суттєві перешкоди для підприємців: потреба в додаткових коштах для придбання устаткування та освоєння нових для підприємства технологій, підготовка персоналу та інші витрати пов'язані з впровадженням нового проекту. Зрозуміло, що диверсифікація під силу лише великим підприємствам, які мають потужний фінансовий та виробничий потенціал. А для малих та середніх підприємств таку стратегію реалізувати неможливо, особливо в умовах економічної кризи, що охопила всі країни світу. Вітчизняні підприємства, що не досить впевнено «стоять на ногах», не в змозі самотужки подолати цю небезпеку. Ліквідація малих та середніх підприємств за умов кризи може призвести до монополізації економіки України, що, безсумнівно, матиме негативні наслідки та може повернути нас до умов, що існували в командно-адміністративній економіці. Тепер ми можемо отримати ще більш жорстку монополію, яка не буде соціально-орієнтованою та ігноруватиме соціальне партнерство між роботодавцями та найманими робітниками (органами, що представляють їхні інтереси). Це, у свою чергу, може призвести до конфліктної (майже революційної) ситуації, наслідки якої передбачити досить важко. Але цілком зрозуміло, що ризики втрати економічного потенціалу досить значні.

Тому найбільш дійовим, на наш погляд, є об'єднання таких підприємств для співпраці, створення регіональних та мезорегіональних кластерів. Ініціатором створення таких об'єднань повинна стати держава (шляхом створення відповідної законодавчої бази) та органи місцевого самоврядування, яким держава повинна надати певні повноваження для роботи на місцях.

Нами розглядалася можливість створення регіональних та мезорегіональних кластерів у праці «Кластеризація регіональної економіки як засіб підвищення ефективності інвестиційного процесу в регіонах» (автори В.Є. Момот, О.І. Пушкар). Кластеризація сприятиме реструктуризації регіональної економіки та підвищенню ефективності економічної та соціальної діяльності в регіонах. Створення регіональних кластерів на умовах вільного партнерства дозволить значно знизити ризики за рахунок таких факторів:

- кластери мають власну сировинну базу;
- кластери мають усі стадії переробки продукції;
- за рахунок маркетингового підходу до потреб регіону задовольняються всі виробничі та споживчі потреби регіону;
- врівноважений зовнішньоекономічний баланс регіону;
- застосовуються імпортозаміщуючі технології та впроваджуються новітні технології (енерго- та ресурсозберігаючі), що може викликати синергетичний ефект;
- достатність фінансових коштів у межах кластера та можливість залучення додаткових коштів із зовнішніх джерел;
- вирішуються соціальні питання регіону, що має мультиплікаційний ефект для подальшого розвитку регіону;
- можливість утворення системи самострахування шляхом створення внутрішніх страхових фондів;
- вільний вхід та вихід із кластера зі збереженням договірних зобов'язань [1; 3].

Зниження ризиків від створення таких регіональних кластерних систем дасть можливість стабільного соціально-економічного розвитку регіонів, а оскільки країна складається з таких регіонів, то це приведе до стабілізації економіки в цілому. Кластеризація економіки України фактично вже відбувається, але вона проходить стихійно, без участі держави, тому вкрай необхідна законо-

давча база для кластеризації економіки та надання повноважень органам місцевого самоврядування.

Список використаної літератури

1. Вітлінський В.В. Ризикологія в економіці та підприємстві: монографія / В.В. Вітлінський, Г.І. Великоіваненко. – К.: КНЕУ, 2004. – 480 с.
2. Вітлінський В.В. Аналіз, моделювання та управління економічним ризиком: навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / В.В. Вітлінський, П.І. Верченко. – К.: КНЕУ, 2006. – 292 с.
3. Клименко С.М. Обґрунтування господарських рішень та оцінка ризиків: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / С.М. Клименко. – К.: КНЕУ, 2006. – 340 с.

Надійшло до редакції 12.02.09.